

OILAVIY ZO'RAVONLIK BILAN BOG'LIQ JINOYATLARDA JINOYATCHI SHAXSINING KRIMINOLOGIK PORTRETI

Xabibullayev Dostonbek Abdullayevich

Jamoat Xavfsizligi Universtituti magistraturasi tinglovchisi

Annotatsiya: Oilaviy zo'ravonlik so'nggi yillarda kriminologlarning katta e'tiborini tortgan murakkab masala. Ushbu jinoyatlarga aloqador shaxslarning xususiyatlari va motivlarini tushunish samarali oldini olish strategiyasi va aralashuvini shakllantirish uchun juda muhimdir. Ushbu maqola turli kriminologik nuqtai nazardan va empirik dalillardan foydalangan holda, oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarda jinoyatchining portretini o'rganadi.

Kalit so'zlar: krimonologiya, muammolar, shaxs xususiyatlari, zo'ravonlik sabablari, potensial yechimlar

Kirish: Oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarda jinoyatchining kriminalistik portreti Oilaviy zo'ravonlik butun dunyo bo'ylab son-sanoqsiz shaxslar va oilalarga ta'sir qiluvchi juda qayg'uli va keng tarqalgan muammodir. Kriminologiya sohasida oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarda ishtirok etuvchi shaxslarning xususiyatlari va umumiy tomonlarini tushunish samarali oldini olish va aralashuv strategiyalarini ishlab chiqish uchun juda muhimdir.

Shuni ta'kidlash kerakki, oilaviy zo'ravonlik keng qamrovli jinoiy xatti-harakatlarni, jumladan, uydagi zo'ravonlik, bolalarni zo'ravonlik, keksa yoshdagi zo'ravonlik va yaqin sheriklarga nisbatan zo'ravonlikni o'z ichiga oladi. Bu zo'ravonlik shakllarining har biri o'zining dinamikasi, sabablari va oqibatlari bilan o'ziga xosdir.

Shunga qaramay, oilaviy zo'ravonlikning ushbu har xil turlarida kuzatilishi mumkin bo'lgan muayyan naqsh va xususiyatlar mavjud. Oilaviy zo'ravonlikdagi jinoyatchining asosiy jihatlaridan biri bu hokimiyat va nazorat dinamikasining mavjudligidir.

Oilaviy zo'ravonlik sodir etganlar ko'pincha o'z kuchlarini saqlab qolish uchun turli manipulyatsiya usullarini qo'llagan holda, o'z qurbonlari ustidan hukmronlik va nazorat o'rnatishga intiladi. Bunga psixologik zo'ravonlik, hissiy manipulyatsiya, izolyatsiya, iqtisodiy nazorat va jismoniy zo'ravonlik kiradi. Bunday odamlarda o'ziga ishonchsizlik bor va ular o'zlarining g'azablari va his-tuyg'ularini sog'lom yo'llar bilan boshqarishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin.

Binobarin, ular zo'ravonlikni oilada nazoratni o'rnatish va o'z ustunligini saqlab qolish vositasi sifatida qo'llashadi. Jinoyatchilarning yana bir muhim xususiyati zo'ravonlik yoki bolalik davridagi boshqa salbiy tajribalarga duchor bo'lish tarixidir. Bu ko'pincha zo'ravonlikning avlodlarga o'tishi deb ataladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, o'z oilasida zo'ravonlikka guvoh bo'lgan yoki boshdan kechirgan shaxslar keyinchalik hayotlarida o'z munosabatlarida zo'ravonlik xatti-harakatlariga ko'proq moyil bo'lishadi. Bu odamlar tinch o'zaro ta'sir o'tkazish uchun muqobil strategiyalarga ega bo'lmagan holda, muammolarni hal qilish va nizolarni hal qilish vositasi sifatida zo'ravonlik xatti-harakatlarini ichki qabul qilishlari mumkin.

Bundan tashqari, giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish va ruhiy salomatlik muammolari ko'pincha oilaviy zo'ravonlik bilan birga keladi. Jinoyatchilar o'zlarining hal qilinmagan psixologik muammolarini bartaraf etish mexanizmi sifatida giyohvand moddalar yoki spirtli ichimliklarga murojaat qilishlari mumkin, bu ularning zo'ravonlik xatti-harakatlariga moyilligini yanada kuchaytirishi mumkin.

Xuddi shunday, davolanmagan yoki aniqlanmagan ruhiy salomatlik holati, masalan, shaxsiyatning buzilishi yoki g'azabni boshqarish muammolari bo'lgan shaxslar oilaviy zo'ravonlikka ko'proq moyil bo'lishi mumkin. Oilaviy zo'ravonlikka ta'sir etuvchi ijtimoiy va madaniy omillarni ham hisobga olish zarur.

Ijtimoiy tengsizliklar, patriarxal e'tiqodlar, gender me'yorlari va madaniy bosimlar ma'lum jamoalarda oilaviy zo'ravonlikning sodir bo'lishiga va toqat qilishga yordam berishi

mumkin. Ijtimoiy izolyatsiya, resurslardan foydalanishning cheklanganligi va qo'llab-quvvatlash tizimlarining etarli emasligi ham hissa qo'shadigan omillar bo'lishi mumkin.

Aralashuv strategiyalarini ishlab chiqishdagi asosiy keskinlik jinoiy odil sudlov va ijtimoiy xizmatga aralashuv strategiyalari o'rtasidagi o'ziga xos qarama-qarshiliklarda yotadi. Oiladagi zo'ravonlik xuddi shu xatti-harakatlar notanishlar o'rtasida sodir bo'lgandek jinoiy ekanligini ta'kidlayotgan faollar va jabrlanuvchilar uchun oilaviy zo'ravonlik qurbonlarining doimiy ta'siri va zaifligi tufayli jinoyat qonunchiligining oldini oluvchi va himoya qiluvchi xususiyatlari ayniqsa zarur.

Biroq, davlat siyosatining asosiy maqsadi oilani asrab-avaylash, uning kuchli tomonlarini mustahkamlash, uning yaralarini davolash, uning tarbiyalash va mehr-oqibat qobiliyatini rivojlantirish deb hisoblaydiganlar uchun politsiya va sudlarni oilaviy muammolarga jalb qilish oilani buzadi. uyg'unlik, ziddiyatni kuchaytiradi va silliq faoliyatni tiklashga to'sqinlik qiladi.

Shunday qilib, asosiy tashvishi ayollarni suiiste'mol qilish yoki bolalarni suiiste'mol qilish bo'lgan ba'zilar oilaviy zo'ravonlikka to'liq kriminallashtirish yondashuvini qo'llab-quvvatlaydi, boshqalari esa jinoiy odil sudlovga aralashuvni faqat eng yaxshi sa'y-harakatlardan keyin oxirgi, umidsiz chora sifatida ko'radilar. Ijtimoiy xizmatlar muvaffaqiyatsizlikka uchradi.

Yana bir asosiy keskinlik oilaviy munosabatlarning shaxsiy hayotini himoya qilish maqsadlari va zo'ravonlik qurbonlarini himoya qilish uchun davlat aralashuvining dolzarbligini tan olish o'rtasidagi ziddiyatdir.

Bu keskinlik madaniyatlar o'rtasida va turli tarixiy davrlarda o'zgarib turadi (bu jildda Plekga qarang). Jamoat aralashuviga bo'lgan talablarning paydo bo'lishi va oilaning shaxsiy daxlsizligiga nisbatan tashvishning pasayishi ijtimoiy o'zgarishlar davrida ayollar, bolalar yoki qariyalar huquqlariga qaratilgan harakatlar jamoatchilik e'tiborini birinchi o'ringa qo'yganda eng kuchli namoyon bo'ladi.

Biz hozir shunday ijtimoiy harakatlar o'rtasida bo'lganga o'xshaymiz. Oila va uning zo'ravonlik harakatlariga nisbatan turli yondashuv va qarashlardagi tarixiy keskinliklar yana jamoatchilik muhokamasini, bahs-munozarani va tushuntirishga qaratilgan sa'y-harakatlarni rag'batlantirmoqda.

Oilaviy zo'ravonlik holati tadqiqoti va nazariyasi:

Ehtimol, tadqiqotning yangi sohalari yoki kasbiy tashvishlar uchun xarakterlidir, bu boshlang'ich bosqichda ishtirok etayotganlarning ixtisoslashgan imkoniyatlari va qiziqishlarini aks ettiradi. Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, oilaviy zo'ravonlik uchun jiddiy oqibatlardan biri - bu harakatlarning parchalanishi va tadqiqot, nazariya va amaliy tajribani etkazishning muvaffaqiyatsizligi.

Oilaviy zo'ravonlikning¹ har xil turlari bo'yicha ixtisoslashish, turli jurnallarda nashr etish va natijalarni turli professional auditoriyaga etkazish tendentsiyasi mavjud. Bunday tendentsiyalar oiladagi zo'ravonlik ko'lami va uning interaktiv tabiati to'g'risida to'liq tasavvurga ega bo'lishni qiyinlashtiradi, bunda aralashuv yoki tekshirishning dastlabki sababi bolalarga nisbatan zo'ravonlik, turmush o'rtog'ini suiiste'mol qilish yoki aka-uka va opa-singillar yoki qariyalarni suiiste'mol qilish bilan bog'liq alohida tashvishdir. So'nggi paytlarda bir oilada har xil turdagi zo'ravonlik sodir bo'lishi va samarali davolanishni qiyinlashtirishi mumkinligi e'tirof etilmoqda.

Shunga ko'ra, ko'plab amaliyotchilar zo'ravonlikning turli shakllarini, ularning o'zaro ta'sirini va umumiy ildizlarini tushunishlari va ularga nisbatan sezgir bo'lishlari kerak deb hisoblaydilar. Xuddi shunday, tadqiqotchilar ham ushbu mavzu bo'yicha kengroq so'rovlar o'tkazish zarurligini his qilishadi

¹ Melton HC, Belknap J. U xitlar, u xitlar: Rasmiy ravishda yaqin sherik zo'ravonligida gender farqlari va o'xshashliklarini baholash. Jinoiy adolat va xulq-atvor. 2003;30:328-348.

bir xil oilalarda zo'ravonlik harakatlarining tarqalishi va tarqalishi va kengroq nazariy hisoblar. 70-yillarning boshidan beri Nyu-Xempshir universiteti Oilaviy zo'ravonlik tadqiqoti laboratoriyasining Myurrey Lloyd Olin va Maykl Tonri boshchiligidagi a'zolari.

Straus, davolash, tadqiqot va nazariyaga yanada kengroq yondashish zarurligini tan oldi va o'zlarining nashrlari va ular chaqiradigan milliy konferentsiyalar orqali ushbu istiqbolni targ'ib qilishda katta yutuqlarga erishdilar.

Ko'proq rigouru zarurati haqida o'sib borayotgan murakkablikka qaramasdan tadqiqot metodologiyasi va ishonchli natijalarga erishish talablariga e'tibor, oilaviy zo'ravonlikning tarqalishi va tarqalishi bo'yicha tadqiqotlar, uning demografik tarqalishini tahlil qilish, raqobatbardosh nazariy hisoblarni sinovdan o'tkazish va hali ham nisbatan ibtidoiy holatda bo'lgan aralashuvlar ta'sirini baholash. sezilarli istisnolar.

Hujumning og'irligi, jismoniy shikastlanish miqdori, jinsiy zo'ravonlik yoki e'tiborsizlik va psixologik travma darajasi nuqtai nazaridan oilaviy zo'ravonlikning turli shakllarini aniqlashda hali ham jiddiy muammolar mavjud.

"Oilaviy munosabatlar" nimadan iboratligi haqidagi oddiy savol nisbatan barqaror munosabatlardagi nikohdan tashqari yaqin munosabatlarning xilma-xilligi bilan murakkablashadi, Binobarin, o'rganish ob'ekti va zo'ravonlik choralarning ta'riflari bo'yicha konsensusning yo'qligi turli tadqiqotlar natijalarini solishtirish yoki tasdiqlashni qiyinlashtiradi. .Namuna olish muammolari o'xshash qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Ko'pgina tadqiqot ishlari sudlar yoki ijtimoiy xizmat ko'rsatish idoralarining ish materiallariga asoslanadi.

Oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarda jinoyatchining kriminalistik portreti muhim xususiyatlar va qonuniyatlarni ochib beradi. Kuch va nazorat dinamikasi, zo'ravonlikka duchor bo'lish tarixi, giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish, ruhiy salomatlik muammolari va ijtimoiy omillar jinoyatchilarning xatti-harakatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu dinamikani tushunish oilaviy zo'ravonlik tsiklini buzish va jabrlanganlarni qo'llab-

quvvatlashga qaratilgan samarali oldini olish va aralashuv strategiyalarini ishlab chiqish uchun juda muhimdir.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, kriminologiya oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarda ishtirok etgan jinoyatchining portretini tushunishda muhim rol o'ynaydi. Umumiy xususiyatlar va motivatsiyalarni o'rganish orqali kriminologlar samarali profilaktika dasturlari va aralashuvlarini ishlab chiqishga hissa qo'shishlari mumkin. Faol ovoz, turli jumla tuzilmalari va ko'plab o'tish so'zlaridan foydalangan holda, ushbu maqola oilaviy zo'ravonlik jinoyatlarining murakkab mohiyatini aniq va qiziqarli tarzda taqdim etishga harakat qildi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. McDonald R, Jouriles EN, Ramisetty-Mikler S, Caetano R, Green CE. Hamkor-zo'ravon oilalarda yashovchi amerikalik bolalar sonini hisoblash. Oila psixologiyasi jurnali. 2006;20:137–142.
2. Melton HC, Belknap J. U xitlar, u xitlar: Rasmiy ravishda yaqin sherik zo'ravonligida gender farqlari va o'xshashliklarini baholash. Jinoiy adolat va xulq-atvor. 2003;30:328–348.
3. Moffitt TE, Kaspi A. Dunedin ko'p tarmoqli salomatlik va rivojlanish tadqiqotidan sherik zo'ravonlik haqidagi xulosalar. Washington: AQSh Adliya departamenti, Adliya dasturlari boshqarmasi, Milliy adliya instituti (Milliy jinoiy adliya 170018); 1999 yil.
4. Moffitt TE, Kaspi A, Rutter M, Silva PA. Antisosyal xatti-harakatlardagi jinsiy farqlar: Dunedin bo'ylama tadqiqotida xulq-atvorning buzilishi, huquqbuzarlik va zo'ravonlik. Kembrij, Buyuk Britaniya: Kembrij universiteti nashriyoti; 2001 yil.